

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Publicatiedruk

Hargh, M.C. van der

Citation

Hargh, M. C. van der. (1990). Publicatiedruk. *Bestuurskundige Berichten*, 5(2), 7-8. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233339>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233339>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

tieven nagaan. Hij heeft ook de taak voldoende steun te vinden voor één van de oplossingen. Dit vergt de meeste tijd. Een frustrerende factor is dat de beste oplossing meestal niet politiek haalbaar is. Het is niet zo dat de beste oplossing automatisch de meeste steun krijgt. Een ander element dat bij de wetenschap ontbreekt is de noodzaak risico's in te schatten. Er is in de praktijk altijd een tijdsdruk die een volledige analyse van de situatie in de weg staat, terwijl een wetenschapper daar juist naar streeft. Voorhoeve vergelijkt de politiek met een veldslag: je kunt niet wachten met actie tot je de tegenstander volledig in kaart hebt gebracht, want dan ben je intussen zelf ingemaakt. Deze metafoor is typerend voor de manier waarop Voorhoeve over de politiek praat, terwijl hij zich over de wetenschap veel enthousiaster uitlaat. Vragen wij hem echter direct naar een eventuele persoonlijke voorkeur dan spreekt hij geen oordeel uit. Vooral de combinatie beschouwt hij als erg boeiend. Het laatste antwoord benadrukt nog eens dat hij zijn politieke vaardigheden niet loslaat.

BESTUURSKUNDE

De bestuurskunde noemt Voorhoeve een toegepaste en integrerende wetenschap, waarin veel andere vakken moeten worden gecombineerd. De centrale vraag is "hoe lopen beïnvloedingsprocessen?". Deze zijn vaak moeilijk meetbaar, doordat beïnvloeding veelal impliciet is. Vaak wordt onderschat wat acties in een proces persoonlijk willen, en dat zullen ze je naderhand ook niet vertellen. Toch is dat niet iets om de moed te laten zakken. Moeilijk kwantificeerbare dingen zijn vaak van groter belang dan wat makkelijk meetbaar is. In ieder geval zegt Voorhoeve: "Nooit denken dat je alles weet, alle inzicht is relatief."

Een ander terrein waar Voorhoeve zich mee bezighoudt is het vraagstuk van vrede en veiligheid. In zijn boek 'Peace, profits and principles' uit de 70-er jaren schreef hij nog dat het toenmalige functioneren van de NAVO zijn voorkeur had boven een collectief Europees veiligheidssysteem. Na de ontwikkelingen in Oost-Europa ziet hij nu verschillende

mogelijkheden. De Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) is een forum waar Oost en West elkaar ontmoeten. Dit kan verder uitgebouwd worden. Ook de Verenigde Naties zouden een rol kunnen spelen bij het garanderen van de Europese veiligheid. Een derde mogelijkheid is de NAVO te hervormen en uit te breiden. Ook democratische Oosteuropese landen zouden toe kunnen treden, temeer daar het Warschau-pact vrijwel niet meer bestaat. Er is ontzettend veel in beweging in Oost-Europa. Voorhoeve ziet niet alleen het beeld van een NAVO met Oosteuropese lidstaten opdoemen, maar verwacht ook een verzelfstandiging van bepaalde Sovjet-staten. Hij denkt dat zij in de praktijk een eigen buitenlands beleid kunnen gaan voeren. De Golf-crisis zou de opbouw van Oosteuropese landen overigens kunnen bemoeilijken. Hun precaire economische situatie wordt nu extra op de proef gesteld.

Over de toekomst zegt Voorhoeve vastbesloten dat hij datgene wat hij gaat doen, goed wil doen: een stuk onderwijs geven in Leiden en daarnaast onderzoek doen naar de mogelijkheden tot versterking van de Verenigde Naties om de milieuproblematiek beter aan te kunnen pakken. Hij verwacht een ontwikkeling van toenemende internationalisering van de belangrijkste bestuurskundige vragen.

Nog net voor de persing van deze BB werd bekend dat Voorhoeve de nieuwe directeur van het instituut Clingendael wordt. Hiermee lijkt hij de politiek voorgoed de rug toe te keren.

* "Internationale macht en interne autonomie"; een verkenning van de Nederlandse situatie in het kader van de serie "Voorstudies en achtergronden" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag, 1978.

* "Peace, profits and principles, a study of Dutch foreign policy", Den Haag: Martinus Nijhoff, 1979.

* "Noodhulpverlening en internationale politiek", openbare les uitgesproken op 25 september 1980 bij de aanvaarding van het bijzonder hoogleraarschap in de internationale betrekkingen en ontwikkelingen aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Publicatiedruk

'...In spite of the immense sums of money expended on education there has been no increase in the number of the intellectual elite'

H. Bennett, 'Must England fall' (London, 1946), p.138

Michiel Nicolaas van der Hargh

Een lange tijd heb ik geaarzeld of het wellicht niet beter zou zijn om mijn bijdrage aan de Bestuurskundige Berichten te beëindigen. Na de voors en tegens op een rij te hebben gezet ben ik tot de overtuiging gekomen er goed aan te doen te vertrekken. Toch is het niet zonder een zeker gevoel van weemoed dat ik aan deze laatste column begin.

Op deze wijze zou ik mijn afscheid van dit blad vorm kunnen geven. Stemmig van toonzetting en voorzien van een vleugje dramatiek. Dit is evenwel niet mijn stijl. Evenmin ben ik van plan mij te verexcuseren voor het feit dat ik mogelijk enige mensen in het verleden heb beledigd. Het hadden er meer kunnen en moeten zijn. Als ik beledigend ben geweest was dit met opzet en niet per ongeluk. Waar het gaat om het signaleren van misstanden vallen er altijd wat slachtoffers. Daar moet je vooral niet te kinderachtig in zijn. Dit hoort thuis in het zogeheten 'hardingsproces' van de bestuurskunde. Ik kan het nu wel toegeven in dit opzicht beken ik mij tot de neo-machiavellistische denkrichting. Maar dit terzijde. Aan het eind van mijn verhaal zal ik dieper ingaan op de echte beweegredenen achter mijn vertrek. Nu eerst wat meer over het onderwerp dat mij in de afgelopen tijd heeft beziggehouden.

In al de jaren dat ik met bestuurskunde en bestuurskundigen te maken heb gehad, is me een aantal merkwaardige zaken opgevallen. De daarmee verwante thema's vormen een rode draad in mijn columns. Bij wijze van

afronding wil ik ze nu in onderlinge samenhang aan de orde stellen. Wanneer je de BB leest of met leden van de Leidse bestuurskundige gemeenschap praat, bespeur je een gevoel van onzekerheid. Zeker, niet bij iedereen, maar toch is het merkbaar aanwezig. Het betreft zowel een twijfel aan de wetenschappelijke basis van het vakterrein als een angst voor de toekomstige werkgelegenheidssituatie. Het is enigzins frusterend te moeten zien, dat deze zaken telkens terugkeren hoewel er feitelijk weinig grond voor die onzekerheid bestaat.

Laten we met het eerste punt beginnen. Is de bestuurskunde minder wetenschappelijk dan de andere sociale wetenschappen? Ja zeggen sommigen waarbij ze wijzen op de achteruitgang 'kunde' en/of naar het toepassingsgerichte karakter. De term 'kunde' zegt als zodanig even weinig als de achtervoegsels '-logie', '-nis' etc. Denk bijvoorbeeld aan 'harde' vakken als wis- en natuurkunde en bij wijze van tegenstelling aan een 'zachter' vak als de theologie. Als er een onderscheid gemaakt moet, maak er dan een tussen beta-disciplines enerzijds en alpha en gammavakken, waaronder de bestuurskunde anderzijds. Terzijde wat is eigenlijk 'harde' kennis? Laten we bij de behandeling van deze vraag naar de wetenschappelijkheid van de bestuurskunde een vergelijking maken met de politicologie. Maar de bestuurskunde kent toch in vergelijking met de politicologie geen eigen benaderingswijze? Ondanks de herhaalde claims dat het een mono-discipline is heeft ook de politicologie geen eigen benaderingswijze. Men maakt dankbaar gebruik van bijvoorbeeld sociologische (gezagssociologie!) en economische inzichten. Daarin verschilt men niet wezenlijk van de bestuurskunde. Kenmerkend in laatste instantie is voor zowel de bestuurskunde als de politicologie het onderwerp van studie. In het geval van de bestuurskunde

het 'openbaar bestuur', bij de politicologie het nationaal kiezersonderzoek. En dat toepassingsgerichte karakter van de bestuurskunde dan? Ik hoef slechts te wijzen op het bestaan van zoiets als de toegepaste sociologie, wiskunde etc. Bovendien kan de waarde van wetenschappelijke inzichten pas beoordeeld worden bij het gebruik in de praktijk. Ook de bestuurskunde kent een empirische (zuiver wetenschappelijke) en een toepassingsgerichte kant. Ik wil wel een belangrijke consequentie verbinden aan deze volstrekt misplaatste twijfel aan het wetenschappelijk gehalte van de bestuurskunde. Mijn inziens schiet de staf van de Leidse vakgroep tekort in zijn onderwijsactiviteiten, waar het gaat om studenten deze essentiële zaken duidelijk te maken.

Een tweede element van dat gevoel van onzekerheid heeft te maken met de toekomstige situatie op de arbeidsmarkt. Een zorg die overigens alle studenten in het hoger onderwijs delen. Kunnen bestuurskundigen concurreren met specialisten als economen, juristen en noem het maar op? Krijgen we niet van alles wat en niets echt grondig? Het leuke aan al die vragen is dat in studies naar de toekomstmogelijkheden van bijvoorbeeld juristen en economen valt te lezen dat hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt in sterke mate worden bedreigd door de opmars van onder meer generalistisch opgeleide specialisten als bestuurskundigen. Let op de hierdoor mij gebruikte aanduiding van bestuurskundigen als specialisten. Men is specialist op het gebied van het openbaar bestuur hoe ruim of nauw je dat verder mag omschrijven. Er zijn betrekkelijk weinig specifiek juridische en/of economische functies en aanzienlijk meer beleids- en managementfuncties beschikbaar. Bestuurskundigen bevinden zich daarmee in een aardige concurrentiepositie. Bovendien is het de bedoeling van een universitaire studie dat je een bepaalde manier van denken aanleert, waarmee je later in de praktijk gaat werken. De taak van de bestuurskundige is meerdere aspecten in zijn werk te betrekken in plaats van te blijven steken in een fixatie op een enkel aspect. De paspoortaffaire toont de

gevaaren van deze laatste benaderingswijze. Daarom vind ik de vrees wat absurd.

Het verhaal wat ik hierboven gehouden heb is vrij positief voor de bestuurskunde qua toonzetting. Natuurlijk kan je bij de wijze waarop bestuurskunde in onderwijs en onderzoek vorm wordt gegeven voldoende kritische kanttekeningen plaatsen. Niets is natuurlijk absoluut ideaal. We moeten werken om waar nodig het beter te maken. Echter dit geldt immers voor elk vak. Waar het om gaat is dat het openbaar bestuur (en in essentie daarmee de zorg voor de publieke verantwoordelijkheid en zaak) interessant is (of kan zijn). Voorts is het natuurlijk belangrijk in de gaten te houden, dat veel externe kritiek op de bestuurskunde voortkomt uit angst (zie bijvoorbeeld het verhaal van de politicologen enkele maanden geleden in de *Mare*) voor de opmars van bestuurskundigen. Het spreekwoord luidt een kat in nauw maakt rare sprongen!

Met deze overwegingen tot nadenken wil ik afscheid van U nemen. Nu nog wat over de echte beweegredenen achter mijn vertrek. Daarbij wil ik volledige openheid van zaken geven. In de eerste plaats ben ik blij dat ik eindelijk onder de publicatiedruk van de *BB-redactie* uit ben. In bijzonder moeten in dit verband Henk de Jong en Frans Jorna worden genoemd. Aan hun activiteiten denk ik zonder plezier en vreugd terug. In de tweede plaats wordt mijn afscheid ingegeven door het feit dat de redactie niet de eenvoudige geste heeft kunnen opbrengen om mijn columns te bundelen. Zoals een ieder weet behoort elke fatsoenlijke columnist minimaal een bundel uit te brengen. De redactie had hiertoe een initiatief kunnen ondernemen. Aangezien ze dit nagelaten heeft acht ik het de hoogste tijd om op te stappen. Niet zonder enige bitterheid vertrek ik dan ook. Het gaat U allen goed.

Euregio: een proeftuin voor Europa

"Europa 1992 is al begonnen", schreeuwen de reclamespotjes van Postbus 51 je toe. In het oosten van Nederland is in een veel eerder stadium al een aanzet gegeven tot de eenwording van Europa. In 1971 werd namelijk de Euregio opgericht, een Europese regio waarin Nederlanders en Duitsers samenwerken.

Joost Voerman

Om de samenwerking tussen Achterhoekers en Duitsers beter te kunnen begrijpen, moeten we eerst in de geschiedenis duiken.

DE GESCHIEDENIS

Omstreeks de Middeleeuwen bestond er tussen de Achterhoek en het land van Bocholt en Borken geen nationale grens. Die grens is ontstaan toen Nederland zich in de Tachtigjarige Oorlog tot een zelfstandige staat ontwikkelde. Maar ook toen nog voelden de bewoners van de Achterhoek zich in menig opzicht meer verwant met hun burens in het nabije oosten dan met de Hollanders in het verre westen. Zij spraken dezelfde taal als hun oosterburens en zij waren voornamelijk landbouwers. Vergeleken bij de zeevarende, handeldrijvende en rijke Hollanders leefden de Achterhoekers inderdaad in een Achterhoek. Precies zoals de mensen aan de andere kant van de grens in een achterhoek van Duitsland woonden.

Na verloop van tijd, met name in de negentiende eeuw, werd de grens meer en meer een scheidslijn. Door het betere onderwijs, de toenemende communicatie binnen de rijksgebieden en het straffere centrale bestuur, wonnen het Hoogduits en het algemeen beschaafd Nederlands terrein. Aan de staat, de provincie of Kreis en de gemeenten aan

weerszijden van de grens vielen tal van taken toe, die voor de bevolking een groter verschil in leefgewoonten meebrachten.

Anno 1990 zijn andere geluiden te horen. Nu zijn Europese integratie en samenwerking de termen voor de toekomst.

Met name in een gebied als Oost-Nederland en het westelijke deel van Duitsland is op basis van een gezamenlijk verleden en een zekere lotsverbondenheid een goede voedingsbodem voor grensoverschrijdende samenwerking.

SCHEIDING OF ONTMOETING

In het voorjaar van 1970 verscheen een uitvoerig rapport, "De grens, scheiding of ontmoeting". In dit rapport over het grensgebied, dat gevormd wordt door de Gelderse Achterhoek en de Duitse gebieden van het district (Kreis) Borken en de stad Bocholt, deden Nederlandse en Duitse wetenschappers een aantal aanbevelingen. De belangrijkste aanbeveling was de volgende: "Er moet een gemeenschappelijk orgaan worden ingesteld dat tot taak heeft de sociale en culturele ontwikkeling van de beide grensgebieden te bevorderen."

Een gemeenschappelijk orgaan, zoals hier bedoeld, werd in 1971 in het leven geroepen, namelijk de "Euregio-Mozer Commissie". De belangrijkste taken van deze commissie zijn:

- Het hele gebied aan beide zijden van de grens als een functionele eenheid te overzien.
- Initiatieven te nemen voor de ontwikkeling van en in deze gebieden.
- Publicaties te verzorgen, waardoor de bevolking vertrouwd wordt gemaakt met de dienstverleningen van de vrijetijdsmatenschap, onder andere door een veelzijdige uitwisseling en verspreiding van ondervinding en informatie.